

Skoðunarhandbók

Daglegt eftirlit við slátrun alifugla

Janúar 2015

Efnisyfirlit

1. Inngangur.....	2
2. Lög og reglugerðir.....	2
3. Undirbúningur	2
3.1. Dagleg skipulagning	2
3.2. Tíðni eftirlits	3
3.3. Kynning niðurstaðna	3
3.4. Skýrslur/ skráning / vistun	3
4. Skoðun lifandi sláturfugla = ante-mortem skoðun (AM).....	3
4.1. Upplýsingar um matvælaferlið	3
4.2. Framkvæmd skoðunar á lifandi sláturfuglum(AM = ante-mortem skoðun)	4
5. Dýravelferð, aflífun og önnur sértæk atriði.....	6
5.1. Framkvæmd.....	6
5.2. Ákvarðanir.....	8
5.3. Skráningar og vistun skjala	8
6. Skoðun eftir slátrun (PM = post-mortem skoðun)	8
6.1. Ákvarðanir varðandi sláturafurðir	9
6.2. Heilbrigðismerkingar	9
6.3. Skráningar, vistun og tilkynningar	9
7. Hollustuhátta – og hitastigseftirlit	10
7.1. Framkvæmd.....	10
7.2. Ákvarðanir.....	10
8. Sérstakt áhættuefni og aðrar aukaafurðir dýra	11
8.1. Framkvæmd.....	11
8.2. Ákvarðanir.....	11
8.3. Skráningar, vistun og tilkynningar	11
9. Prófanir á rannsóknastofu.....	11
9.1. Framkvæmd.....	11
9.2. Ákvarðanir.....	12
9.3. Skráning og vistun skjala	12
10. Sérkröfur markaðsvæða	12
10.1. Framkvæmd.....	12
11. Aðstoðarfólk.....	12
12. Heilbrigðisskoðun sláturafurða	12
12.1. Skoðun, sýnataka og mat	13

1. Inngangur

Daglegt eftirlit:

Leiðbeiningarnar eru til stuðnings VLY-036 um daglegt eftirlit héraðsdýralækna/eftirlitsdýralækna (hd/ed) við slátrun á alifuglum samkvæmt reglugerð nr. 854/2004/EB (105/2010). Leiðbeiningarnar gilda um daglegt eftirlit hd/ed í alifuglasláturhúsum. Þær taka til skoðunarverkefna samkvæmt reglugerð nr. 854/2004/EB (105/2010) I. viðauka II. kafla.

Reglubundnar úttektir:

Skoðunarhandbók fyrir matvæli úr dýraríkinu, LBE-008, fjallar um reglubundnar úttektir Matvælastofnunar á hollustuháttum við framleiðslu matvæla.

2. Lög og reglugerðir

Lög nr. 96/1997 um slátrun og sláturafurðir með áorðnum breytingum

Reglugerð nr. 449/2012 um (1.) breytingu á reglugerð nr. 461/2003 um slátrun og meðferð sláturafurða

Reglugerð nr. 260/1980 um útbúnað alifuglasláturhúsa, slátrun alifugla, verkun þeirra og heilbrigðisskoðun (að hluta) með áorðnum breytingum

Reglugerð nr. 854/2004/EB (105/2010) um skipulag opinbers eftirlits með dýraafurðum

Reglugerð nr. 2073/2005/EB (135/2010) um örverufræðileg viðmið fyrir matvæli

Reglugerð nr. 1774/2002/EB (108/2010) um aukaafurðir dýra sem ekki eru ætlaðar til manneldis

Reglugerð nr. 1099/2009/EB (911/2012) um vernd dýra við aflifun

Reglugerð nr. 30/2012 um eftirlit með efnaleifum í afurðum dýra

Reglugerð nr 52/2014 um tilkynningarskylda dýrasjúkdóma

Vitnað er í EB númer reglugerðanna í leiðbeiningunum.

3. Undirbúningur

3.1. Dagleg skipulagning

Hd/ed fær hjá sláturleyfishafa upplýsingar um og kynnir sér sláturáætlun dagsins, hverju á að slátra, fjölda sláturfugla, fjölda sláturhópa, tegund og aldur þeirra og hvort einhver sérstök frávik eru eins og salmonellu- eða kamfýlóbaktermengaðir hópar, slasaðir fuglar eða annað sem krefst sérstakrar skoðunar. Á grundvelli þessara upplýsinga skipuleggur hann eftirlit fyrir daginn, hvaða skoðunarverkefnum skuli sinna og hvernig, og skráir í viðeigandi reiti í GAT-020/GAT-021.

3.2. Tíðni eftirlits

Sumum skoðunarverkefnum, sbr. GAT-020/GAT-021, þarf að sinna á hverjum sláturdegi en öðrum sjaldnar. Hd/ed tekur ákvörðun um tíðni eftirlits vegna hollustuhátta og hitastigseftirlits sem er byggt á virkni innra eftirlits sláturleyfishafa. Slíkt eftirlit skal að lágmarki fara fram 1 x í viku.

3.3. Kynning niðurstaðna

Hd/ed staðfestir niðurstöður úr eftirliti með því að árita skráningablöð sláturleyfishafa og fyllir út daglega skýrslu á GAT-020/GAT-021 og frávikaskýrslu (EBL-066). Öll frávik dagsins eru skráð á sömu frávikaskýrsluna. Þau atriði sem þarfnast úrbóta strax og eru lagfærð á staðnum skulu einungis skráð í dagsskýrslu. Frávikaskýrslur skulu afhentar sláturleyfishafa eða sendar með tölvupósti. Frávikaskýrsla skal undirrituð af hd/ed og móttaka staðfest af sláturleyfishafa með undirritun.

3.4. Skýrslur/ skráning / vistun

Leiðbeiningar varðandi skýrslur, skráningar og vistun eru í hverjum kafla.

4. Skoðun lifandi sláturfugla = ante-mortem skoðun (AM)

4.1. Upplýsingar um matvælaferlið

Reglugerð nr. 854/2004/EB (105/2010), 5. gr. 1) a og I. viðauki, I. þáttur, II. kafli A, B, C.

4.1.1. Framkvæmd

Hd/ed tekur mið af opinberum vottorðum s.s. niðurstöðum eldissýna og yfirlýsingum sem fylgja fuglunum og vottunum sjálfstæðs þriðja aðila við ante- og post-mortem skoðun. Eldissýni mega við slátrun sláturhóps vera að hámarki 21 daga gömul hvað varðar salmonellusýni en 5 daga gömul er varðar kamfýlóbaktærsýni, eigi að dreifa afurðum alifuglahópsins ófrystum eða óhitameðhöndluðum.

Hd/ed kanna hvort fyrir liggja eftirfarandi upplýsingar í yfirlýsingu forráðamanns:

- a. Yfirlýsing forráðamanns varðandi heilbrigði sláturfugla, upplýsingar um lyfjagjöf sem varða afurðanýtingu, niðurstöður reglugerðabundinnar sýnatöku vegna salmonellu og kamfýlóbakter og opinberar flutningstakmarkanir t.d. vegna smitsjúkdóma dýra eða aðskotaefna.
- b. Hvort sláturleyfishafi hafi sannreynt ofangreindar upplýsingar.

4.1.2. Ákvarðanir varðandi upplýsingar um matvælaferlið

Reglugerð nr. 854/2004/EB (105/2010), 5. gr. 3) b og I. viðauki, II. þátt, II. kafli 1- 5.

- a. Óheimilt að slátra fuglum nema sláturleyfishafi hafi móttekið og skoðað viðeigandi matvælaferlisupplýsingar, sbr. 4.1.1. Hd/ed getur heimilað slátrun þó upplýsingar vanti enda sé sláturhóp og afurðum hans og annarra hópa sem gætu hafa mengast haldið aðskildum frá öðrum afurðum. Endanlegt mat á hvort afurðir eru hæfar til manneldis skal gert þegar niðurstöður viðeigandi rannsókna liggja fyrir.

- b. Ef fylgiskjöl, gögn eða aðrar upplýsingar leiða í ljós:
1. að í gildi sé flutningsbann eða aðrar takmarkanir á sláturdýrunum
 2. brot á reglum um notkun dýrallyfja eða
 3. eitthvað annað ástand skaðlegt fyrir heilbrigði manna eða dýra,

Þá er óheimilt að samþykkja hópinn til slátrunar. Sé hópurinn kominn í sláturhús skal honum slátrað í lok sláturdags aðskildum frá öðrum hópum og afurðir dæmdar óhæfar til manneðis.

4.1.3. Skráning, vistun og tilkynningar

Hd/ed merkir við á dagskýrslu, GAT-020/GAT-021 undir lið 4 að eftirlit (matarferlisupplýsingar) hafi farið fram. Ef frávik koma í ljós skal frávikaskýrsla EBL-066 fyllt út, og skal hún afhent sláturhússtjóra eða gæðastjóra. Tilvísun í númer frávikaskýrslu skal skráð á GAT-020/GAT-021.

Dagskýrslur og frávikaskýrslur skulu vistaðar á skrifstofu hd/ed í sláturhúsi, í möppu merktri „Dagskýrslur“ annars vegar og „Frávikaskýrslur“ hins vegar.

Hd/ed tilkynnir sláturleyfishafa, innleggjanda og aðalskrifstofu MAST ef skoðun leiðir í ljós sjúkdóm sem fellur undir VLR-024 viðbrögð við alvarlegum dýrasjúkdómum. Nota skal viðeigandi eyðublöð sem eru tengd verklagsreglunni. Ef skoðun leiðir í ljós ástand sem getur haft áhrif á lýðheilsu, dýraheilbrigði, velferð dýra eða sjúkdóm sem fellur ekki undir VLR-024, en þarf að tilkynna, skal fylla út EBL-075 og senda til MAST (mast@mast.is), þaðan sem upplýsingum er miðlað til viðkomandi ábyrgðaraðila. Hd/ed í viðkomandi umdæmi metur þörf á viðbótareftirliti á upprunabújörð og aðgerðum gagnvart stjórnanda þar.

Afrit eyðublaða tengdum VLR-024 og af EBL-075 er vistað á skrifstofu hd/ed í sláturhúsi í möppu merktri „Tilkynningar til MAST“. Ef þörf er á, er viðeigandi viðbragðsáætlun virkjuð.

4.2. Framkvæmd skoðunar á lifandi sláturfuglum(AM = ante-mortem skoðun)

Reglugerð nr. 854/2004/EB (105/2010), 5. gr.1. b og c og I. viðauki, I. þáttur, II. kafli B og C og IV. þáttur, V. kafli A.

4.2.1. Framkvæmd

Hd/ed skal skoða fugla fyrir slátrun innan 24 klst. frá komu í sláturhús og innan 24 klst. fyrir slátrun. Einkum skal skoða hvort:

- a. Reglur um rekjanleikanúmer alifugla séu uppfylltar. Athuga skal hvort í móttökurými séu gerð skil milli alifuglahópa með mismunandi rekjanleikanúmer, sé slátrað fleirum en einum hópi sama daginn. Hafa skal auga með því hvort hugsanlega séu í móttöku alifuglahópar sem eru með sitt hvort rekjanleikanúmerið þótt einungis hafi verið tilkynnt um eitt númer.
- Reglum um dýravelferð sé fylgt, s.s velferð og líðan fugla í búrum. Hvort loftræsting sé hæfileg. Skoða skal þéttleika fugla í búrum, hvort fuglar eru fastir, hafi troðist undir eða liggja á bakinu. Hægt er að miða við að þéttleiki fugla í búrum sé skv. EB reglugerð nr. 1/2005 um flutning dýra (þó hún sé ekki innleidd hér á landi) og er hann miðaður við þyngd fuglanna sem hér segir:

< 1,6 kg: 180-200 cm²/kg

3 til 5 kg: 115 cm²/kg

1,6 til 3 kg: 160 cm²/kg> 5 kg: 105 cm²/kg

Ofangreindar tölur eru til leiðbeiningar og taka ber tillit til annarra þátta en stærðar og/eða vigtar sláturfugla, svo sem heilsufarslegs ástands þeirra, veðráttu og flutningstíma. Fylgjast skal með velferð sláturfuglanna við upphengingu og athuga hvort vísbendingar eru um slæma meðferð við tínslu s.s. mar og beinbrot. Oftast er betra að sjá mar og beinbrot á sláturfugli þegar hann er kominn úr móttökusal yfir í sali þar sem lýsing er betri.

- b. Sláturfuglar virðist heilbrigðir og leggja megináherslu á greiningu mannsmitanlegra sjúkdóma (súna) og tilkynningaskyldra dýrasjúkdóma. Hd/ed skal leita upplýsinga hjá sláturhússtjóra varðandi ástand dýra við móttöku.
- c. Hreinleiki sláturfugla er viðunandi og leitar upplýsinga hjá sláturhússtjóra ef sláturfuglar eru óhreinir. Oftast er betra að skoða hreinleika fugla þegar þeir eru komnir úr móttökusal yfir í sali þar sem lýsing er betri.
- d. Sláturfuglar hafi drepist í flutningi til sláturhúss. Virðast afföll mikil (>0,5-1%) skal, að lokinni slátrun óska eftir upplýsingum um fjölda dauðra fugla og kanna ástæður affallanna.
- e. Búr séu heil svo þau valdi ekki slysum á fugli. Fylgjast skal með því að biluð búr séu tekin frá og gert við þau. Auk þess skal fylgjast með því að þrif og sóttthreinsun á flutningsbúrum sé fullnægjandi, þau hrein og án saurmengunar.
- f. Biðtími lifandi fugla í sláturhúsi sé skv. reglugerð (1099/2009/EB)

4.2.2. Ákvarðanir varðandi lifandi dýr

Reglugerð nr. 854/2004/EB (105/2010), 5. gr. 3b, c, d og l. viðauka, II. þátt, I., II og III. kafla, 1- 8 og IV. þátt V. kafla.

- a. Þar sem ekki er hægt að sannreyna rekjanleikanúmer fuglahóps með vissu skal aflífa allan hópinn aðskilinn frá öðrum hópum og hann dæmdur óhæfur til manneldis.
- b. Óheimilt er að slátra og nota fugla til manneldis sýni þeir klínísk sjúkdómseinkenni. Heimilt er að slátra þessum fuglum á sláturlínu að annarri slátrun lokinni enda séu gerðar ráðstafanir til þess að koma í veg fyrir útbreiðslu sjúkdómsvaldandi lífvera og starfsstöðin hreinsuð og sóttthreinsuð þegar í stað eftir slátrun.
- c. Fresta skal slátrun á fuglum sem grunur leikur á að séu með sjúkdóm eða í slíku ástandi að það geti haft áhrif á heilbrigði manna eða dýra. Þá skal skoða nákvæmlega og hugsanlega taka sýni til frekari greiningar eftir slátrun. Fuglum skal slátra aðskilið frá öðrum fuglum eða í lok vinnudags með nauðsynlegum varúðarráðstöfunum varðandi smitdreifingu.
- d. Fuglar sem kunna að innhalda leifar dýrallyfja umfram leyfileg mörk eða leifar bannaðra efna skal farið með samkvæmt ákvæðum í reglugerð nr. 30/2012 um eftirlit með efnaleifum í afurðum dýra og ráðstafað samkvæmt reglugerð nr. 108/2010 (1774/2002/EB) um heilbrigðisreglur um aukaafurðir úr dýrum sem ekki er ætlaðar til manneldis.
- e. Viðkomandi hd/ed, ákveður skilyrði varðandi slátranir vegna tiltekinna sjúkdóma og súna eins og salmonellu.
- f. Hd/ed getur í undantekningatilvikum, t.d. vegna alvarlegrar bilunar á tækjabúnaði, ákveðið að fuglar séu fluttir beint í annað sláturhús.
- g. Hd/ed skal ganga úr skugga um að stjórnandi sláturhúss geri nauðsynlegar úrbætur ef reglur um dýravelferð eru brotnar. Hann skal grípa til hlutfallsbundinna og stigvaxandi þvingunaraðgerða sem felast í endurþjálfun, leiðbeiningum og fræðslu starfsmanna, að hægja á slátrun eða stöðva hana allt eftir eðli og alvöru málsins.

- h. Hd /ed skal gera viðeigandi ráðstafanir sbr. kafla 4.2.3 ef reglur um velferð dýra í flutningum eru brotnar.
- i.

4.2.3. Skráning, vistun og tilkynningar

Hd/ed merkir við á dagskýrslu, GAT-020/GAT-021 undir lið 4 að eftirlit (AM skoðun) hafi farið fram. Ef frávík koma í ljós skal frávíkaskýrsla EBL-066 fyllt út, og skal hún afhent sláturhússtjóra eða gæðastjóra. Tilvísun í númer frávíkaskýrslu skal skráð á GAT-020/GAT-021.

Dagskýrslur og frávíkaskýrslur skulu vistaðar á skrifstofu hd/ed í sláturhúsi, í möppu merktri „Dagskýrslur“ annars vegar og „Frávíkaskýrslur“ hins vegar.

Hd/ed tilkynnir sláturleyfishafa, innleggjanda og aðalskrifstofu MAST ef skoðun leiðir í ljós sjúkdóm sem fellur undir VLR-024 viðbrögð við alvarlegum dýrasjúkdómum. Nota skal viðeigandi eyðublöð sem eru tengd verklagsreglunni. Ef skoðun leiðir í ljós ástand sem getur haft áhrif á lýðheilsu, dýraheilbrigði, velferð dýra eða sjúkdóm sem fellur ekki undir VLR-024 en þarf að tilkynna skal fylla út EBL-075 og senda til MAST, (mast@mast.is), þáðan sem upplýsingum er miðlað til viðkomandi ábyrgðaraðila. Hd/ed og metur þörf á viðbótareftirliti á upprunabjúrgöð og aðgerða gagnvart stjórnanda þar.

Afrit eyðublaða tengdum VLR-024 og af EBL-075 er vistað á skrifstofu hd/ed í sláturhúsi í möppu merktri „Tilkynningar til MAST“. Ef þörf er á er viðeigandi viðbragðsáætlun virkjuð.

5. Dýravelferð, aflifun og önnur sértæk atriði

Reglugerð nr. 1099/2009/EB (911/2012) um vernd dýra við aflifun.

5.1. Framkvæmd

Hd/ed skal reglulega hafa eftirlit með aflifun sláturfugla og að þeir séu deyfðir fyrir stungu. Hafa skal eftirlit með

- a. Upphengingu.
 1. Fylgjast skal með að upphenging sé gerð þannig að hún valdi sem minnstum óþægindum fyrir fuglinn. Ekki skal setja fugla í upphengjur ef þeir eru of smávxnir fyrir vatnsbaðið eða ef upphengjur eru líklegar til að valda sársauka eða auka sársauka (sýnilega særð dýr). Í slíkum tilvikum skulu þeir aflífaðir með annarri aðferð.
 2. Upphengjur skulu vera blautar. Fuglar skulu hengdir upp á báðum fótleggjum. *Gæta skal að tími í upphengjum áður en fuglinn fer í vatnsbað fari ekki yfir 1 mínútu. Þegar um kalkúna er að ræða skulu fuglarnir ekki hanga meira en 2 mínútur.
 3. *Nota skal búnað sem er í snertingu við bringu fuglanna frá því þeir eru hengdir upp og alveg að vatnsbaði, til að róa fuglana (breast comforter).

* Tekur gildi eftir 8. desember 2019 fyrir öll fuglasláturhús og strax í fuglasláturhúsum sem byggð eru eftir 1. janúar 2013

- b. Deyfingu og þar með talið rotara.

1. Fylgjast skal með því að stillingar á tíðni (Herz-Hz), spennu (Volt-V) og straumi (Amper-A) rotara séu réttar og gefi fullnægjandi deyfingu. Stillingar eru háðar gerð rotara, þ.e. hvort um hátíðni- eða lágtíðnirotara (< 50Hz) er að ræða. Athugið deila þarf í aflesin gildi með fjölda fugla í vatnsbaði hverju sinni.

Lágmarksgildi RMS straums (mA/fugl) í vatnsbaði rotara *:

Tíðni (Hz)	Kjúklingar (mA/kjúkling)	Kalkúnar(mA/kalkún)
Að 200 Hz	100	250
200 til 400 Hz	150	400
400 til 1500 Hz	200	400

* Welfare aspect of animal stunning and killing methods (EFSA AHAW/04-027)

Spennan sem er til staðar í vatnsbaðinu skal vera nægileg til að fá fram ofanefndan straum fyrir hvern fugl í því.

2. Fylgjast skal með rennsli vatns í rotara. Ekki er æskilegt að sírennsli í vatnsbaði rotara sé meira en tapast út með fuglinum þar sem við það minnkar leiðni (óhreint vatn=betri leiðni). Etv. getur verið þörf á að bæta salti í vatnsbaðið í upphafi slátrunar og eftir hlé til að auka leiðni.
3. Fylgjast skal með hæð rotara og vatnsyfirborði í vatnsbaði. Mikilvægt er að hæð rotara sé rétt og að yfirborð vatns í vatnsbaðinu sé nægilega hátt til að fuglinn dýfist í vatnið upp að vængrótum (wingbase) við deyfingu.
4. Fylgjast skal með því hvort fugl fái rafstuð (pre-stun shock) fyrir deyfingu (rafeinangruð skábraut við inngang og hindrað sé að vatn flæði yfir)
5. Fylgjast skal með hversu langan tíma fuglinn er í vatnsbaði rotara. Fuglinn skal að lágmarki vera amk 4 sekúndur í vatnsbaði lágtíðni rotara en 8 sekúndur í vatnsbaði hátíðni rotara (The welfare of poultry at slaughter or killing, DEFRA).
6. Fylgjast skal með virkni deyfingar. Þetta má t.d. gera með því að skoða hornhimnuviðbrögð, öndunarhreyfingar, hálsreingu og vængjaslátt a.m.k. 100 fugla fyrir hálsskurð.
7. Fylgjast skal með tímalengd milli deyfingar og hálsskurðar sé skv. leiðbeiningum framleiðanda, viðmið er að þessi tími sé ekki lengri en 10-15 sekúndur (Welfare aspect of animal stunning and killing methods (EFSA AHAW/04-027).

c. Blóðgun.

1. Fylgjast skal með vinnubrögðum hálsskurðarmanns eða eftirlitsmanns með hálsskurðarhníf og tryggja að hálsskurður sé viðunandi. M.a. skal skoða fjölda af óblæddum eða illa blæddum fugli sem tekinn hefur verið af línu. Kanna skal ástæðu fyrir óblæddum og/eða illa blæddum fugli.
 2. Skoða skal gæði hálsskurðar. Ásættanlegt er að einungis önnur A. carotis sé skorin þegar um lágtíðnirotara (< 50Hz) er að ræða. Þó er betra að A. carotis séu skornar beggja megin og skal það vera svo þegar um hátíðnirotara er að ræða.
 3. Fylgjast skal með lífsmörkum hjá fuglum fyrir kalóneringu. Þetta má gera með því að skoða hornhimnuviðbrögð a.m.k. 100 fugla fyrir kalóneringu.
- d. Skoða skal fugla að lokinni kalóneringu og reytingu m.t.t. velferðapátta. Skoða skal fugla m.t.t. holdafars, áverka (mar/beinbrot/rispur og klór á ham), fótabruna (dritbruna) og annað ef tilefni er til. Alvarleg tilfelli tilkynnist á eyðublaði EBL-075.
- e. Tækjabúnaði, þ.e. að hann sé rétt stilltur. Leiðbeiningar frá framleiðanda skulu vera aðgengilegar

- f. Viðhaldi á tækjabúnaði, þ.e. að það sé fullnægjandi og skráð.
- g. Að starfsmaður sé hæfur til verksins og hafi fengið tilskilda þjálfun. Starfsmenn sem fást við lifandi dýr eða aflifun skulu vera handhafar hæfisskráteinis.
- h. Að sláturhús sé með daglegt innra eftirlit um virkni aflifunar á nægjanlega stóru úrtaki.
- i. Að velferðarfulltrúi sláturhúss sé virkur og til staðar fyrir og á meðan slátrun stendur.

Við eftirlitið skal nota GAT-020/GAT-021.

5.2. Ákvarðanir

Ef um er að ræða frávik vegna 5.1.b skal gera frávikaskýrslu EBL-066. Það telst alvarlegt frávik ef fuglar sýna lífsmörk og krefst tafarlausa úrbóta. Önnur frávik, dæmist sem frávik með stuttum fresti til úrbóta.

Ef kröfur varðandi aflifun sláturfugla eru ekki uppfylltar skal kröfum um úrbætur fylgt eftir í samræmi við 9. gr. reglugerðar nr. 854/2004/EB (105/2010). Eftirfylgni fer fram skv. kafla 1.5.2 í skoðunarhandbók fyrir matvæli úr dýraríkinu, LBE -008.

5.3. Skráningar og vistun skjala

Hd/ed skal skrá niðurstöður úr eftirliti í viðeigandi reiti undir lið 5 í dagskýrslu, GAT-020/GAT-021. Ef frávik er vegna 5.1.b, telst það alvarlegt. Önnur frávik teljast F. Ef skráð er frávik F eða alvarlegt frávik A skal skrifa frávikaskýrslu EBL-066 og skal tilvísun í númer hennar skráð fyrir framan skoðunaratriði. Frávikaskýrsla skal afhent sláturhússtjóra.

Dagskýrslur og frávikaskýrslur skulu vistaðar á skrifstofu hd/ed í sláturhúsi í möppu merktri „Dagskýrslur“ annars vegar og „Frávikaskýrslur“ hins vegar.

6. Skoðun eftir slátrun (PM = post-mortem skoðun)

Reglugerð nr. 854/2004/EB (105/2010), 5. gr. d og l. viðauki, IV. þáttur, V. kafli B,

Við heilbrigðisskoðun sláturafurða og mat á sjúkdómum og sjúkdómsbreytingum skal taka mið af kafla 12, Heilbrigðisskoðun sláturafurða.

Framkvæmd

- a. Allir fuglar skulu heilbrigðisskoðaðir og afurðir dæmdar eftir slátrun í samræmi við I. og III. þátt viðauka I reglugerðar nr. 854/2004/EB(105/2010) og 12. kafla hér að neðan. Hd/ed skal sjálfur annast
 - 1. Heilbrigðisskoða skal alla sláturhópa og skal skoðunin fara fram eftir að innfyli eru tekin úr en áður en þau eru aðskilin frá skrokknum. Skoða skal innfyli og líkamshol úr dæmigerðu úrtaki fugla. Framkvæma skal heilbrigðisskoðun á að lágmarki 5% fugla í hverjum sláturhópi (reikniformúla: (fjöldi fugla í sláturhópi x 0,05)/hraða á sláturlínu (þ.e. fjöldi fugla slátrað per mínútu) = fjöldi mínútna í heilbrigðisskoðun). Verði sjúkdómseinkenna vart við heilbrigðisskoðun sem valda því að fugli er hent skal annað jafnstórt úrtak skoðað. Sé það neikvætt er opinberri skoðun sláturhópsins hætt. Verði hins vegar sjúkdómsbreytinga áfram vart er tilgreindum starfsmanni sláturleyfishafa

leiðbeint um hvað beri að taka frá. Við fyrsta tækifæri skoðar hd/ed frátekna fugla og metur hvort um óeðlilegt ástand er að ræða.

2. Nákvæma skoðun á slembiúrtaki úr hverri framleiðslulotu fugla af sama uppruna, á hlutum fugla eða heilum fuglum sem dæmdir hafa verið óhæfir til manneldis að lokinni skoðun eftir slátrun.
 3. Hvers kyns aðrar nauðsynlegar rannsóknir ef grunur leikur á að kjöt af viðkomandi fuglum geti verið óhæft til manneldis. Leggja skal sérstaka áherslu á að greina tilkynningarskylda sjúkdóma og sjúkdóma s.s.mannsmítanlega sjúkdóma (súnur) sem stofnað geta lýðheilsu í hættu.
- b. Skoða skal hvort reglum varðandi örverufræðileg viðmið sé fylgt s.s. sýnatökum vegna salmonellu og kamfýlóbakter í sláturhúsi. Salmonellu sýni (1x50 hálsaskinn) skal taka úr öllum sláturhópum allan ársins hring. Kamfýlóbakter sýni (1x10 botnlangar) skal taka úr öllum sláturhópum frá 1. apríl til 31. október, ef ætlunin er að dreifa afurðum alifuglahóps ófrystum eða óhitameðhöndluðum (sjá einnig lið 8 hér að neðan).

6.1. Ákvarðanir varðandi sláturafurðir

Afurðir skal dæma samkvæmt ákvæðum í:

- Reglugerð nr. 854/2004/EB (105/2010), 5. gr. 3 e, I. viðauki, I. þáttur, III. kafli, II. þáttur, V. kafli 1 a – u, IV. þáttur V. kafli.
- Við mat á sjúkdómum og sjúkdómsbreytingum skal taka mið af kafla 12. Heilbrigðisskoðun sláturafurða hér að neðan, skv. reglugerð nr. 260/1980 um útbúnað alifuglasláturhúsa, slátrun alifugla, verkun þeirra og heilbrigðisskoðun

6.2. Heilbrigðismerkingar

Reglugerð nr. 854/2004/EB (105/2010), 5. gr. 3 e, I. viðauki, I. þáttur, II. kafli D, III. kafli,

Hd/ed hefur eftirlit með heilbrigðismerkingum og skal það gert í tengslum við reglubundnar skoðanir á vinnslum tengdum alifuglasláturhúsum skv. LBE-008. Eingöngu er heimilt að merkja alifuglaafurðir af fuglum sem hafa gengist undir ante- og post-mortem skoðun.

6.3. Skráningar, vistun og tilkynningar

Hd/ed merkir við á dagskýrslu, GAT-020/GAT-021 undir lið 6 að eftirlit (PM) hafi farið fram og EBL-110 útfyllt. Ef frávik koma í ljós skal frávikaskýrsla EBL-066 fyllt út, og skal hún afhent sláturhússtjóra eða gæðastjóra. Tilvísun í númer frávikaskýrslu skal skráð á GAT-020/GAT-021.

Dagskýrslur og frávikaskýrslur skulu vistaðar á skrifstofu hd/ed í sláturhúsi, í möppu merktri „Dagskýrslur“ annars vegar og „Frávikaskýrslur“ hins vegar.

Hd/ed tilkynnir sláturleyfishafa, innleggjanda og aðalskrifstofu MAST ef skoðun leiðir í ljós sjúkdóm sem fellur undir VLR-024 viðbrögð við alvarlegum dýrasjúkdómum. Nota skal viðeigandi eyðublöð sem eru tengd verklagsreglunni. Ef skoðun leiðir í ljós ástand sem getur haft áhrif á lýðheilsu, dýraheilbrigði, velferð dýra eða sjúkdóm sem fellur ekki undir VLR-024 en þarf að tilkynna, skal fylla út EBL-075 og senda til MAST, (mast@mast.is), þaðan sem upplýsingum er miðlað til viðkomandi ábyrgðaraðila. Hd/ed metur þörf á viðbótareftirliti á upprunabújörð og aðgerða gagnvart stjórnanda þar.

Afrit eyðublaða tengdum VLR-024 og af EBL-075 er vistað á skrifstofu hd/ed í sláturhúsi í möppu merktri „Tilkynningar til MAST“. Ef þörf er á er viðeigandi viðbragðsáætlun virkjuð.

7. Hollustuhátta – og hitastigseftirlit

Reglugerð nr. 854/2004/EB (105/2010), 4 gr. 4.tl, c, d og h og I. viðauki, I. þáttur, I. kafla 2 b, II. kafli D, II. þáttur V. kafli s.

7.1. Framkvæmd

Hd/ed skal hafa reglulegt eftirlit með:

- a. Hollustuháttum fyrir, við og eftir slátrun/framleiðslu
- b. Persónulegu hreinlæti og vinnubrögðum starfsfólks
- c. Virkni vélbúnaðar og þvottaspíssa tengdum þeim
- d. Eftirliti með saurmengun og annarri sýnilegri mengun afurða
- e. Hitastigi í sóttþreinsikössum fyrir hnífa
- f. Hitastigi í kælum á sláturlínu
- g. Gæðum kalóneringu og reytingar. Hitastig kalóneringarpotts getur verið á bilinu 54-62°C háð því hversu lengi fuglinn er í pottinum. Hamur fugla skal ekki vera soðinn/brunninn eftir kalóneringu. Gæði reytingar geta bæði verið tengd stillingu reytara og kalóneringu.

Hd/ed skal beita eftirfarandi aðferðum við eftirlitið:

- Skoðun á skráningum fyrirtækisins
- Eigin skoðunum mælingum hd/ed
- Samanburði á eigin skoðunum/mælingum og skoðunum/mælingum fyrirtækisins

Við eftirlitið skal nota GAT-020/GAT-021 þar sem fram kemur hvað á að skoða. Varðandi mat á athugasemdum skal styðjast við kafla 1.5.1. í LBE-008.

7.2. Ákvarðanir.

Ef viðbrögðum við frávikum er ekki sinnt skal eftirfylgni framkvæmd skv. kafla 1.5.2 í skoðunarhandbók fyrir matvæli úr dýraríkinu, LBE -008.

7.2.1. Skráningar vistun og tilkynningar.

Hd/ed skal skrá niðurstöður úr eftirliti í viðeigandi reiti undir lið 7 í dagskýrslu, GAT-020/GAT-021. Nota skal sambærilegt mat og er í skoðunarhandbók (LBE-008). Ef skráð er frávik F eða alvarlegt frávik A skal skrifa frávikaskýrslu EBL-066 og skal tilvísun í númer hennar skráð fyrir framan skoðunaratriði. Frávikaskýrsla skal afhent sláturhússtjóra.

Dagskýrslur og frávikaskýrslur skulu vistaðar á skrifstofu hd/ed í sláturhúsi í möppu merktri „Dagskýrslur“ annars vegar og „Frávikaskýrslur“ hins vegar.

8. Sérstakt áhættuefni og aðrar aukaafurðir dýra

Reglugerð nr. 854/2004/EB (105/2010), 5. gr., I. viðauki, I. þáttur, II. kafli E.

Reglugerð nr. 1774/2002/EB (108/2010) um aukaafurðir dýra sem ekki eru ætlaðar til manneldis, 7.gr., II. viðauki, I. kafli.

8.1. Framkvæmd

Hd/ed skal fylgjast með að aðrar dýraleifar séu rétt flokkaðar í 1., 2. og 3.flokk í samræmi við 4.- 6. gr. reglugerðar nr. 1774/2002/EB og að þeim sé haldið aðskildum og þær merktar.

8.2. Ákvarðanir

Ákvarðanir skulu vera í samræmi við ákvæði í reglugerð nr. 1774/2002/EB (108/2010) um aukaafurðir dýra sem ekki eru ætlaðar til manneldis. Ef viðbrögðum við frávikum er ekki sinnt skal eftirfylgni framkvæmd skv. kafla 1.5.2 í skoðunarhandbók fyrir matvæli úr dýraríkinu, LBE -008.

8.3. Skráningar, vistun og tilkynningar

Hd/ed skal skrá niðurstöður úr eftirliti í viðeigandi reiti undir lið 8 í dagskýrslu, GAT-020/GAT-021. Nota skal sambærilegt mat og er í skoðunarhandbók (LBE-008). Ef skráð er frávik F eða alvarlegt frávik A skal skrifa frávikaskýrslu EBL-066 og skal tilvísun í númer hennar skráð fyrir framan skoðunaratriði. Frávikaskýrsla skal afhent sláturhússtjóra.

Dagskýrslur og frávikaskýrslur skulu vistaðar á skrifstofu hd/ed í sláturhúsi í möppu merktri „Dagskýrslur“ annars vegar og „Frávikaskýrslur“ hins vegar.

9. Prófanir á rannsóknastofu

Reglugerð nr. 2073/2005/EB um örverufræðileg viðmið fyrir matvæli.

9.1. Framkvæmd

Hd/ed skal tryggja að sýnataka fari fram skv. eftirlitsáætlunum MAST eða fyrirmælum sem aðalskrifstofa MAST hefur sent hd/ed. Athuga þarf hvort taka þarf sýni vegna;

- a. Greiningar á óleyfilegum efnum og eftirlit með reglufestum efnum samkvæmt eftirlitsáætlun MAST fyrir hvert ár.
- b. Aðrar sýnatökur samkvæmt beiðni sérgreinadýralækna og aðrar sýnatökur sem MAST samþykkir.

Hd/ed skal athuga sýnatökur sláturleyfishafans eftir því sem við á. Skoða skal niðurstöður, framkvæmd sýnatöku, tíðni og niðurstöður sýnatöku vegna (sjá lið 5 hér að ofan).

- c. Vöktunar og eftirlits með örverufræðilegum viðmiðum og súnnum (sbr. reglugerð nr. 2073/2005/EB og viðeigandi landsáætlanir).

9.2. Ákvarðanir

Gera skal athugasemd ef sláturleyfishafi tekur ekki sýni skv. áætlunum sínum.

Ef viðbrögðum við frávikum, þar sem það á við, er ekki sinnt skal eftirfylgni framkvæmd skv. kafla 1.5.2 í skoðunarhandbók fyrir matvæli úr dýraríkinu, LBE -008.

9.3. Skráning og vistun skjala

Hd/ed skal merkja í lið 8 á GAT-020/GAT-021 hafi hann tekið sýni.

Hd/ed skal skrá niðurstöður úr eftirliti í viðeigandi reiti undir lið 9 í dagskýrslu, GAT-020/GAT-021. Nota skal sambærilegt mat og er í skoðunarhandbók (LBE-008). Ef skráð er frávik F eða alvarlegt frávik A skal skrifa frávikaskýrslu EBL-066 og skal tilvísun í númer hennar skráð fyrir framan skoðunaratriði. Frávikaskýrsla skal afhent sláturhússtjóra.

Dagskýrslur og frávikaskýrslur skulu vistaðar á skrifstofu hd/ed í sláturhúsi í möppu merktri „Dagskýrslur“ annars vegar og „Frávikaskýrslur“ hins vegar.

10. Sérkröfur markaðsvæða

10.1. Framkvæmd

Engar sérkröfur eru í gildi í dag.

11. Aðstoðarfólk

Verkefni:

Skoðun sláturafurða eftir slátrun undir leiðsögn hd/ed.

Ábyrgð:

Taka frá/merkja afurðir sem eru afbrigðilegar.

Ef verkefnum hefur verið úthlutað til aðstoðarfólks skal það skráð undir lið 11 á GAT-020/GAT-021 hvaða verkefnum hefur verið úthlutað til hans.

12. Heilbrigðisskoðun sláturafurða

Reglugerð nr. 854/2004/EB (105/2010), V. kafli, II. þáttur, I. Viðauki og IX. kafli, IV. þáttur, I. viðauka

Lög nr. 96/1997 um slátrun og sláturafurðir

Við ákvarðanir um hvort sláturfurðir skuli dæmdar óhæfar til manneldis skulu hd/ed taka mið af eftirfarandi:

12.1. Skoðun, sýnataka og mat

Við skoðun á alifuglum skal fyrst skoða skrokkinn að utan, haus, háls, vængi og, lappir. Sérstaklega skal beina athygli að því hvort merki um húðkvilla séu sýnileg, hvort um húðblæðingar, sár, ígerðir, beinbrot, beinasjúkdóma, vöðvarýrnun, liða- og sinaskeiðabólgu, æxli eða sníkjudýr sé að ræða. Enn fremur hvort skrokkur hafi óhreinkast, hamur rifnað eða hitaverpst við sláturverkun.

Aðgæta skal hjarta, lifur, milti, fóarn, maga og garnir. Ennfremur skal skoða lífhimnu og loftpoka og hvort nokkurs staðar sé að finna óeðlilega lykt af skrokk og líffærum eða merki um bólgur, blæðingar eða annað sem gæti gefið til kynna að um sjúklegt ástand væri að ræða.

Ef dýralæknir eða fulltrúi hans telur ástæðu til er skylt að taka sýni til sýkla eða efnarannsóknar. Best er að senda grunsamlega fugla í heilu lagi eða hluta af þeim ásamt líffærum ef heppilegra er talið. Öll sýni skulu vera vandlega kæld og pökkuð, greinilega merkt ásamt upplýsingum um sjúkdóm eða grun um sjúkdóm.

Til að fá fyllri vitneskju um hreinsun og hreinlæti er heimilt að taka sýni af vinnuborðum, áhöldum, vatni og öðru sem ástæða er til hverju sinni.

Áður en slík sýni eru send, skal hafa samráð við rannsóknastofuna um fyrirhugaða rannsókn og haga töku sýna í samræmi við leiðbeiningar rannsóknarmanns.

Ganga skal frá öllum sendingum á þann veg að þær spillist ekki í flutningi og þess skal gætt að ekki sé hætta á smitdreifingu frá slíkum sendingum vegna vanbúnaðar. Sláturleyfishafa ber að greiða þann kostnað, sem sýnatöku og rannsókn kann að fylgja.

Við heilbrigðisskoðun á alifuglum skal beina athygli að því hvort fuglar hafi óhreinkast eða skaddast við sláturmeðferð, holdafari þeirra og útliti en þó einkum að því hvort sjúklegar breytingar sé að finna á skrokk eða líffærum.

Afurðir af vel útlítandi, heilbrigðum fuglum, sem fengið hafa hreinlega meðferð við slátrun og sem eru án verulegra galla, skal dæma hæfa til manneldis og frjálstrar sölumeðferðar. Afurðir af fuglum sem við skoðun reynast haldnir sjúkdómum, sem hafa haft skaðleg áhrif á hollustu, gæði og útlit afurða, skulu dæmdar óhæfar til manneldis. Sama máli gegnir þó að um staðbundna sjúkdóma sé að ræða, ef eigi er unnt að fjarlægja hina sjúku hluta eða líffæri á tryggilegan hátt. Fugla sem óhreinkast hafa verulega eða mengast við slátrun þannig að varhugavert verður að teljast, skal einnig dæma óhæfa til manneldis. Afurðir fugla sem eru mjög horaðir eða vita holdlausir, þó að ástæðan til þess sé ekki ljós, skal einnig dæma óhæfa til manneldis.

Við úrskurð heilbrigðiseftirlits skulu eftirfarandi ákvæði höfð í huga:

12.1.1. Smitsjúkdómar.

Afurðir af fuglum, höldnum eftirtöldum smitsjúkdómum, skulu dæmdar óhæfar til manneldis: Miltisbruni, hæsnabóla, hæsnapest (Fowl Plaque og Newcastle Disease), smitandi laryngotracheitis, kjúklingasótt (Salmonellosis pullorum og gallinarium), berklaveiki, salmonellasýki, rauðsýki, listeríasýki, ornitosis, botulismus, toxoplasmosis, coryza, loftpokabólga (CRD), veirusjúkdómar í öndunarfærum,

trichomoniasis, leucosis og mycosis. Coligranulomatosis á háu stigi, enda sjúkdómurinn valdið vanþrifum.

12.1.2. *Æxli.*

Afurðir af fuglum sem þjást af æxlissjúkdómum hvort sem æxlin eru illkynja eða ekki, skal dæma óhæfa til manneldis.

12.1.3. *Efnaröskunar- og hörgulsjúkdómar, eitranir o. fl.*

Afurðir af fuglum, sem orðið hafa fyrir sjúkdómum af ofangreindum völdum skulu dæmdar óhæfar til manneldis ef eftirfarandi finnst: Hor, vökvasöfnun í kviðarholi, eitranir, þvagsýrugigt, rachitis, perosis, óeðlilegt litarfar (gulur, blárauður hamur), monocytosis.

12.1.4. *Annarleg lykt og bragð, óhreinindi o. s. frv.*

Afurðir skulu dæmdar óhæfar til manneldis ef eftirfarandi finnst: Annarleg lykt vegna langvinnra sjúkdóma, lyfjameðferðar, eða óheppilegrar fóðrunar. Engin eða ófullkomin blóðtæming. Veruleg óhreinun af völdum málningar, smurólíu, fugladrits eða garnainnihalds. Ef afurðir hafa spillst vegna slæmrar sláturverkunar eða of mikils vatnshita við „kalóneringu“. Afurðir af fuglum, þegar frestur til afurðanýtingar er ekki liðinn skal dæma óhæfar til manneldis.

12.1.5. *Sjúkdómar í einstökum líffærum.*

Afurðir af fuglum höldnum sjúkdómum bundnum einstökum líffærum skal dæma sem hér segir:

- a) Sjúkdómar í miðtaugakerfi: Óhæft.
- b) Áköf bólga í gollurshúsi eða hjarta: Óhæft.
- c) Bandvefskenndar breytingar eftir langvinnar bólgur í gollurshúsi og hjartavöðva: Innyfli óhæf. Skrokkur hæfur, enda sé hann vel útlítandi og holdafar sæmilegt. Annars óhæft.
- d) Sjúkdómar í öndunarfærum, lungum og loftpokum: Óhæft.
- e) Sjúkdómar í brjóst- og lífhimnu: Óhæft.
- f) Líffæri úr fullorðnum hænsnum: Óhæft.

12.1.6. *Sjúkdómar í meltingarvegi.*

- a) Stífla í sarpí: Óhæft ef stíflan hefur valdið megurð eða annarlegri lykt; ella: Skrokkur hæfur en innyfli óhæf.
- b) Stífla í maga, fóarni eða görnum: Óhæft.
- c) Áköf bólga í maga, fóarni eða görnum: Óhæft.
- d) Langvinn væg bólga í meltingarvegi, sem ekki hefur haft áhrif á holdafar eða útlit skrokksins: Hæft til manneldis, en innyfli óhæf. Ef sjúkdómurinn hefur valdið vanþrifum: Óhæft.

12.1.7. Sjúkdómar í lifur.

- a) Ákøf bólgna í lifur (hepatitis): Óhæft.
- b) Langvinn lifrabólga, blöðrumyndun o. fl.: Skrokkur hæfur ef bólgan hefur ekki leitt til vanþrifa, en innfyli óhæf.

12.1.8. Sjúkdómar í þvaggfærum.

- a) Ákøf nýrnabólga (nephritis) : Óhæft.
- b) Blöðrumyndun eða útfelling í nýrum: Skrokkur hæfur ef bólgan hefur ekki valdið vanþrifum eða megurð. Innyfli óhæf.

12.1.9. Sjúkdómar í æxlunarfærum.

- a) Bólgur í eggjagöngum (salpingitis): Óhæft. Ef um lítilsháttar, langvinna bólgu er að ræða, sem ekki hefur haft áhrif á holdafar og þrif: Skrokkur hæfur; innfyli óhæf.
- b) Ákøf bólgna við endaparmsop: Óhæft.
- c) Hnattfrumuiferð (leucosis) í eggjakerfi, eistum, eða bursa fabricii: Óhæft.

12.1.10. Sjúkdómar í beinum, liðum sinaslíðrum og slímpokum.

- a) Beinbrot opin eða sóttmenguð: Óhæft.
- b) Beinbrot gróin eða ný: Hæft ef blóðhlaupið hold og brotin bein eru fjarlægð.
- c) Bólgur í liðum og sinaslíðrum: Óhæft ef um ákafar bólgur er að ræða eða ef bólgan hefur valdið vanþrifum. Annars hæft ef hinir sjúku hlutar eru numdir brott.
- d) Bólgur í slímpokum (Bursitis): Óhæft, ef bólgan er mikil og hefur dreifst út, eða haft áhrif á þrif og holdafar. Annars hæft, ef sjúkir hlutar eru numdir brott.
- e) Beinagildnun (Osteopetrosis): Óhæft.

12.1.11. Sjúkdómar í vöðvum og húð.

- a) Hnattfrumuiferð í vöðva eða húð (leucosis): Óhæft.
- b) Vöðvarýrnun: Óhæft ef um verulega rýrnun er að ræða, eða ef rýrnunin er af völdum sjúkdóms, sem veldur því að fuglinn er óhæfur til manneldis.
- c) Sár, ígerð, mar: Hæft, ef um minniháttar staðbundna áverka er að ræða, sem auðvelt er að nema burtu. Annars óhæft.
- d) Bólgur í húð, exem eða bólgur af völdum sníkjudýra: Hæft ef um minniháttar staðbundnar breytingar er að ræða, sem ekki hafa haft áhrif á holdafar eða þrif og sem auðvelt er að nema burt. Annars óhæft.